
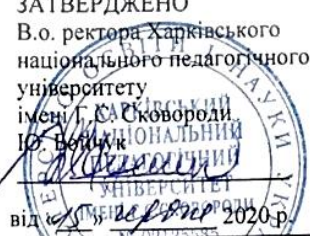

УХВАЛЕНО вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди протокол № 3 від « 12 » червня 2020 року		Система управління якістю ХНПУ імені Г.С. Сковороди ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ Управлінська економіка	ЗАТВЕРДЖЕНО В.о. ректора Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди Ю. Водичка від « 12 » червня 2020 р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

УПРАВЛІНСЬКА ЕКОНОМІКА

(назва навчальної дисципліни)

рівня вищої освіти	<u>Другого (магістерського)</u> <i>(назва рівня вищої освіти)</i>
галузі знань	<u>05 Соціальні та поведінкові науки</u> <i>(шифр і назва галузі знань)</i>
спеціальності	<u>051 Економіка</u> <i>(код і назва спеціальності)</i>
освітня програма	<u>Економіка, управління та право</u> <i>(шифр і назва)</i>
Шифр за навчальним планом	<u>ЦПП-1.10</u>

Розробники програми: В. Соляр кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри економічної теорії,
фінансів і обліку

Рецензенти: І. Сідельнікова кандидат економічних наук,
професор кафедри економічної теорії,
фінансів і обліку ХНПУ імені Г.С.
Сковороди

І. Прокопенко кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри економічної теорії ХНПУ
імені Г.С. Сковороди

Обговорено та рекомендовано до затвердження вченою радою юридичного факультету
протокол № 10 від «10» червня 2020 року

Голова ради

(В.О. Процевський)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Схвалено центром ліцензування, акредитації і контролю якості освіти

Директор

(І. Єсьман)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

1. Пояснювальна записка

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Управлінська економіка» складена відповідно до освітньої програми підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 051 Економіка.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Управлінська економіка» є опанування науковими положеннями економічної роботи управлінського персоналу підприємства, формування системи теоретичних і прикладних знань про методи і процеси управління формуванням, функціонуванням та розвитком потенціалу підприємства як збалансованої соціально-економічної системи.

Основне завдання вивчення дисципліни «Управлінська економіка» полягає у формуванні знань про закономірності розвитку підприємств та організацій й особливості економічної роботи в умовах глобалізації економіки і конкуренції; набуття навиків з організації трудових процесів, управління витратами, потенціалом підприємницьких структур, корпоративними фінансами і їх використання; оволодіння прийомами й методами управління бізнеспроектими і програмами; вивчення мотиваційної поведінки працівників, управління персоналом та уміння застосовувати адекватні для конкретних виробничих умов системи мотивації праці; оволодіння способами аналізу соціальних процесів та вміння користуватись прийомами регулювання соціально-трудомих відносин; ознайомлення з міжнародним досвідом роботи організацій у сфері управління підприємством, регулювання економіки і політики в умовах конкуренції.

У результаті вивчення навчальної дисципліни відповідно до освітньої програми формуються **програмні компетентності**:

ІК Здатність визначати та розв'язувати складні економічні задачі і проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері економіки або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій в умовах невизначеності

ЗК 1. Здатність критично мислити та генерувати нові ідеї.

ЗК 2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу та встановлення взаємозв'язків між явищами та процесами.

ЗК 3. Здатність проявляти лідерські навички, мотивувати людей, працювати у команді.

ЗК 4. Здатність вести професійну комунікацію.

ЗК 5. Здатність до інноваційної діяльності.

ЗК 6. Здатність розробляти проекти та управляти ними.

ЗК 7. Здатність свідомо та соціально-відповідально діяти на основі етичних міркувань і принципів академічної доброчесності.

ЗК 8. Здатність проводити дослідження та презентувати результати

ФК 1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для управління економічною діяльністю.

ФК 3. Здатність збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних завдань.

ФК 4. Здатність використовувати сучасні інформаційні технології та економіко-математичні методи і моделі для дослідження економічних та соціальних процесів.

ФК 6. Здатність формулювати професійні задачі в сфері економіки, вибирати належні напрями і відповідні методи для їх розв'язання, беручи до уваги наявні ресурси.

ФК 7. Здатність обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання.

ФК 8. Здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

ФК 9. Здатність застосовувати науковий підхід до формування та обґрунтування ефективних стратегій в економічній діяльності.

ФК 11. Вміння планувати і розробляти проекти та наукові дослідження в сфері економіки, здійснювати їх інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення.

ФК 14. Здатність проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, стану функціональних підсистем підприємств, організацій та установ.

Передумови вивчення дисципліни: «Управлінська економіка» як наука інтегрує у собі велику кількість базових понять та прийомів загальнотеоретичних і спеціальних дисциплін: «Мікроекономіка», «Економіка підприємства», «Менеджмент», «Фінанси підприємств», «Аналіз господарської діяльності», «Маркетинг», «Економетрика». Має міждисциплінарні зв'язки з такими дисциплінами як «Моделювання в управлінні соціально-економічними системами», «Інноваційний розвиток підприємства», «Фінансовий менеджмент», «Корпоративні фінанси», «Стратегічне управління підприємством», «Креативний менеджмент».

Результати навчання за дисципліною

У результаті опанування змісту навчальної дисципліни здобувачі мають досягнути таких **програмових результатів навчання:**

ПРН 1. Формулювати, аналізувати та синтезувати рішення науково-практичних проблем на абстрактному рівні шляхом декомпозиції їх на складові.

ПРН 2. Демонструвати навички самостійно приймати рішення, лідерські навички та вміння працювати в команді.

ПРН 3. Демонструвати навички спілкування в професійних і наукових колах державною та іноземною мовами.

ПРН 4. Проводити дослідження, генерувати нові ідеї, здійснювати інноваційну діяльність.

ПРН 5. Обґрунтовувати та управляти проектами або комплексними діями.

ПРН 6. Демонструвати високу соціальну відповідальність і дотримання принципів академічної доброчесності.

ПРН 8. Вибирати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій для управління економічною діяльністю.

ПРН 9. Збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, необхідні для вирішення комплексних економічних завдань.

ПРН 10. Обґрунтовувати рішення в умовах невизначеності, що потребують застосування нових підходів та економіко-математичного моделювання та прогнозування.

ПРН 12. Формулювати нові гіпотези та наукові задачі в сфері економіки, вибирати належні напрями і відповідні методи для їх розв'язку, беручи до уваги наявні ресурси.

ПРН 13. Обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання.

ПРН 14. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

ПРН 15. Застосовувати наукові підходи до формування та обґрунтування ефективних стратегій в економічній діяльності.

ПРН 17. Організовувати розробку та проведення проектів у сфері економіки із врахуванням інформаційного, методичного, матеріального, фінансового та кадрового забезпечення.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3,5 кредити ЄКТС 105 годин.

2. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Модуль 1 Концептуальні основи управлінської економіки

Тема 1.1. Введення в управлінську економіку

Поняття «управлінська економіка». Економічна теорія і управлінська економіка. Аналітичні засоби: математична економіка і економетрика. Управлінська економіка в міжнародній обстановці.

Огляд найважливіших економічних термінів та концепцій. сутність і значення прибутку. Мотивація економічних агентів. Закони ринку: суперництво між споживачами і виробниками, суперництво між споживачами, суперництво між виробниками, ринкові сили і державне регулювання. Розуміння вартості грошей у часу.

Алгоритм і значення маржинального аналізу (аналізу по граничних показників) в роботі управління.

Тема 1.2. Сучасні теорії фірми, трактування її цілей

«Фірма» і «підприємство»: зміст понять. аналіз основних концепцій фірми: технологічна, контрактна і стратегічна концепції фірми. Трансакційні витрати і витрати бюрократичного управління в діяльності фірм. Оптимальний розмір фірм Економічні аспекти вибору організаційно-правової форми фірми. Цілі фірми і прийняття оптимальних рішень. Цілі відмінні від прибутку: економічні та неекономічні. Цілі індивідуального власника. Цілі керуючих. Максимізація прибутку в умовах невизначеності. Динамічна модель максимізації виручки. Цілі працівників фірми: модель самоврядного підприємства. Проблема конфлікту інтересів власника і керівника. Економіка ефективного менеджменту: мета і обмеження.

Тема 1.3. Середовища рішення і вироблення рішення в умовах визначеності та невизначеності

Середовища рішення. Концепція визначеності. Концепція ризику. Концепція невизначеності. Вироблення рішення в умовах визначеності: оптимізаційний аналіз. Граничний аналіз. Лінійне програмування. Прирістний аналіз прибутку (короткострокова концепція). Матриця рішення. Вироблення рішення в умовах ризику. Методи оцінки ризику. Вимірювання відносного ризику: коефіцієнт варіації. Компроміс між ризиком і прибутком. Корисність, страх ризику і премія за ризик. Коригування ризику. Аналіз послідовності рішення з використанням дерева рішення. Планування ризику і вартість ризику. Вироблення рішення в умовах невизначеності.

Модуль 1 Теорія поведінки в умовах ринку та прийняття управлінських рішень

Тема 2.1. Теорія споживчої поведінки в прийнятті управлінських рішень

Кількісний підхід до споживчого рівноваги. Функція корисності: гранична корисність. Споживче рівновагу при максимальній корисності. Ефект реклами і просування товару на ринок. Гранична корисність і криві попиту. Гранична корисність і споживчі надлишки. Порядковий підхід до споживчого рівноваги. Криві байдужості. Гранична норма заміщення. Бюджетна лінія. Споживче рівновагу. Обстеження споживача Виявлення переваг споживача Ринкові експерименти.

Тема 2.2. Аналіз ринкових сил

Ринковий попит: поняття та фактори, що впливають на його зміну. Функція попиту. Споживчий вигравш. Ринкова пропозиція: поняття, фактори, що впливають на його зміну. Функція пропозиції. Вигравш виробника. Еластичність попиту і пропозиції: цінова і нецінова еластичність, перехресна еластичність. Рівновага фірми на ринку. Цінові обмеження: цінові «стелі» і цінової «стать». Порівняльний статичний аналіз: зміни попиту, зміни пропозиції, одночасні зміщення попиту і пропозиції. Ринкові зміни в короткостроковому і довгостроковому періодах: «нормувальна» функція ціни і «спрямовуюча» («розподільча») функція ціни. Прогнозування попиту і пропозиції як управлінське завдання. Статистичний аналіз. Збір даних. Лінійна регресія. Коефіцієнт детермінації. Перевірка гіпотез. Підхід до оцінки попиту в дослідженні ринку.

Тема 2.3. Управління витратами

Виробнича функція фірми і її роль в прийнятті управлінських рішень. Короткостроковий аналіз валового, середнього і маржинального продукту. Закон спадної віддачі. Аналіз виробничої функції в короткостроковому і довгостроковому періодах. Різні форми виробничих функцій. Виробнича функція Кобба - Дугласа. Узагальнені виробничі функції. Значення витрат при прийнятті управлінських рішень. Витрати: альтернативні і прямі, безповоротні і додаткові. Первісна вартість і відновна вартість. Зв'язок між виробництвом і витратами. Аналіз функції витрат в короткостроковому та довгостроковому періодах. Крива продуктивності. Ефекти охоплення і масштабу. Організація виробництва на

промислового підприємстві. Виробничий процес і типи виробництв. Виробничий процес і принципи його організації. Типи виробництв і їх техніко-економічні характеристики. Виробнича структура підприємства. Виробничий цикл і його структура. Методи розрахунку виробничого циклу. Організація потокового виробництва. Організація автоматизованого виробництва. Гнучке інтегроване виробництво. Порядок калькуляції собівартості продукції організації.

Тема 2.4. Конкурентне середовище і поведінка фірми

Конкуренція і типи галузевої політики. показники монополічної влади: коефіцієнт Бейн, коефіцієнт Лернера, коефіцієнт Тобіна, коефіцієнт Папандреу. Ціноутворення фірми на монополістичних та олігополістичних ринках. Цінове лідерство домінуючої фірми. статичні і динамічні методи і моделі ціноутворення, що обмежують вхід. Грабіжницьке ціноутворення на ринку домінуючою фірми. Мотиви і умови ефективності цінової дискримінації. Типи цінової дискримінації: досконала цінова дискримінація (перший тип), цінова дискримінація в залежності від обсягу покупки (другий тип), цінова дискримінація по групах споживачів (третій тип). Практика цінової дискримінації: пов'язані продажі, визначень комбінацій обсягу покупки / ціни (нелінійне ціноутворення), сезонне ціноутворення. Міжчасова дискримінація. Парадокс Коуза. Теорія ігор і асиметрична інформація при прийнятті фірмами рішень про ціни та обсяги виробництва.

Тема 2.5. Управління ресурсами фірми

Економічний зміст і структура капіталу: основні та оборотні кошти. Поняття, склад і структура основних фондів комерційної організації. Облік і оцінка основних фондів. Знос і амортизація основних фондів. Показники та аналіз ефективності використання основних фондів організації. Поняття, класифікація, склад і структура оборотних коштів фірми. Нормування оборотних коштів. Вартісна оцінка обліку та списання матеріально-виробничих запасів. Показники ефективності використання оборотних коштів. Джерела формування господарських засобів компанії. Оцінка вартості капіталу фірми: модель визначення вартості капітальних активів, модель зростання дивідендів. Основні положення економічного аналізу діяльності фірми. Аналіз зони діяльності фірми і її майнового стану. Аналіз рентабельності поточної діяльності та ефективності використання капіталу фірми. Аналіз ділової активності фірми. Аналіз фінансової стійкості і платоспроможності фірми.

Тема 2.6. Управління інноваціями на ринку

Поняття, джерела та механізми інноваційного розвитку компанії. Оцінка економічної ефективності інвестиційних проектів. Стійкість і конкурентоспроможність розвитку організації і система збалансованих показників їх оцінки.

3. Засоби діагностики успішності навчання

У процесі вивчення дисципліни «Управлінська економіка» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання: - стандартизовані тести; - поточне опитування; - залікове модульне тестування та опитування; - командні проекти; - аналітичні звіти, реферати, есе; - розрахункові та розрахунково-графічні роботи; - презентації результатів виконаних завдань та досліджень; - оцінювання результатів КППЗ; - екзамен; - інші види індивідуальних та групових завдань.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – екзамен

5. Рекомендовані джерела

Базові

1. Березін, О. В. Управління потенціалом підприємства : навч. посіб. / О. В. Березін, С. Т. Дуда, Н. Г. Міценко – Львів : Магнолія, 2011. – 308 с.

2. Кузьмін, О. Є. Управління витратами на підприємствах : навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник, У. І. Когут ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2014. – 243 с.

3. Прус, Л. Р. Управління потенціалом підприємства : навч. посіб. / Прус Л. Р. ; ПВНЗ «Ун-т економіки і підприємництва». – Хмельницький : Метод.-вид. центр ПВНЗ «УЕП», 2010. – 364 с.

4. Управління потенціалом підприємства : навч. посіб. / І. З. Должанський, Т. О. Загорна, О. О. Удалих та ін. – К. : ЦУЛ, 2006. – 362 с.

Допоміжні

5. Головова, Л. С. Сукупний економічний потенціал корпорації: формування та розвиток : монографія / Л. С. Головова. – Запоріжжя : Вид-во КПУ, 2009. – 340 с.

6. Гудзинський, О. Д. Управління формуванням конкурентоспроможного потенціалу підприємств (теоретико-методологічний аспект) : монографія / О. Д. Гудзинський, С. М. Судомир, Т. О. Гуренко. – К. : ПК ДСЗУ, 2010. – 212 с.

7. Іванов, Ю. Б. Конкурентні переваги підприємства: оцінка, формування та розвиток : монографія / Ю. Б. Іванов, П. А. Орлов, О. Ю. Іванова. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2008. – 352 с.

8. Мендрул, О. Г. Управління вартістю підприємств / О. Г. Мендрул. – К. : КНЕУ, 2002. – 272 с.

9. Механізм управління потенціалом інноваційного розвитку промислових підприємств: монографія / за ред. Ю. С. Шипуліної. – Суми : ТОВ «ДД «Папірус»», 2012. – 458 с.

10. Прохорова, В. В. Управління економічним потенціалом підприємств: монографія / В. В. Прохорова, О. В. Божанова. – Х. : Вид-во «НТМТ», 2011. – 220 с.

11. Управління проектами в підприємницьких структурах : навч. посіб. / В. Р. Кучеренко [та ін.] ; Одес. нац. екон. ун-т. - 2-ге вид., випр. і перероб. - О. : Астропринт, 2013. - 268 с.

12. Формування та оцінювання потенціалу підприємства : навч. посіб. / Т. В. Калінеску, Ю. А. Романовська, С. Ф. Большенко та ін. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В.Дала, 2007. – 352 с.

13. Хомяков В. І. Управління потенціалом підприємства : навч. посіб. / В. І. Хомяков, І. В. Бакум – К., 2007. – 400 с. – допоміжна.

6. Додаткові ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua>
2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>
4. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. Режим доступу: <http://www.imf.org>
5. Офіційний сайт Міністерства економіки України. Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>
6. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>
7. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
8. Офіційний сайт Національного банку України. Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
9. Офіційний сайт Ради підприємців України при КМУ . Режим доступу: <http://www.radakmu.org.ua>
10. Офіційний сайт Світового банку. Режим доступу: <http://www.worldbank.org>
11. Силабус курсу. Режим доступу: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Kaf_economiki/Silabus/
12. Дистанційний курс. Режим доступу: <http://lms.hnpu.edu.ua/>
13. Господарський кодекс України: [Електронний ресурс: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>].
14. Про авторське право і суміжні права: [Електронний ресурс: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2627-14>].
15. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/435-15>].